Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »EU's strategiske kompas«

(initiativudtalelse)

(2023/C 140/04)

Ordfører: **Christian MOOS**

Medordfører: **Peter CLEVER**

Plenarforsamlingens beslutning	14.7.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
	Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Eksterne Forbindelser
Vedtaget i sektionen	20.12.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	24.1.2023
Plenarforsamling nr.	575
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	163/1/5

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. Det strategiske kompas er et vigtigt skridt fremad. Det er et katalog over meget vigtige konkrete projekter og foranstaltninger, der skal øge sikkerheden i Europa. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) mener, at det bør udvides, så det kommer til at udgøre en omfattende strategi for den europæiske udenrigs- og sikkerhedspolitik, og at civilsamfundet må inddrages i denne proces.

1.2. EØSU understreger, at sikkerhed handler om meget andet end blot forsvar, og at en omfattende EU-sikkerheds-strategi også bør fokusere på civile og forebyggende aspekter for at kunne understøtte og supplere de konkrete foranstaltninger på forsvarsområdet.

1.3. Udvalget understreger betydningen af social retfærdighed, økonomiske perspektiver og miljømæssig bæredygtighed som forebyggende faktorer. Social fred og økonomisk stabilitet er vigtige forudsætninger for ikkevold. Begrænsning af den globale opvarmning og håndtering af dens konsekvenser er afgørende for at opretholde social orden og fred i verden.

1.4. Det strategiske kompas tager ikke i tilstrækkelig grad højde for den rolle, som det europæiske civilsamfund kan og skal spille for at skabe større modstandsdygtighed over for hybride angreb og fjendtlige magters systematiske underminering af samhørigheden og solidariteten i og mellem EU's medlemsstater.

1.5. Civil og forebyggende sikkerhedspolitik går hånd i hånd med militær forsvarskapacitet. Sidstnævnte skal betragtes som en uundværlig forudsætning for sikkerheden og — i kraft af dens afskrækkende virkning — også som værende forebyggende.

1.6. EØSU mener, at det strategiske kompas tegner et alt for positivt billede af den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik.

1.7. NATO er ikke alene en strategisk partner for EU, men også EU's vigtigste garant for sikkerhed. De europæiske lande er nødt til at tilføre NATO større merværdi gennem foranstaltninger, der styrker deres egne muligheder for at handle strategisk. EU og NATO har hidtil ikke udnyttet potentialet i deres samarbejde fuldt ud. En styrkelse af den europæiske søjle for sikkerhed og forsvar er ensbetydende med en styrkelse af NATO.

1.8. I sidste ende er EU nødt til at påtage sig et større ansvar og oprette en europæisk forsvarsunion som NATO's europæiske søjle og sikre, at den fuldt ud respekterer og er forenelig med visse medlemsstaters neutralitet.

1.9. EU bør skabe en bedre forståelse af det transatlantiske partnerskabs afgørende betydning for NATO og dermed sikkerheden i Europa.

1.10. Alt for mange EU-medlemsstater har i lang tid forsømt deres forsvarsforpligtelser og -kapacitet, hvilket har ført til, at deres væbnede styrker i den grad er dårligt udstyrede, uforberedte og ikke tilstrækkeligt interoperable.

1.11. EU's medlemsstater er nødt til at koordinere den nationale kapacitetsudvikling og forsvarsplanlægning bedre og foretage flere fælles indkøb. Den europæiske forsvarskapacitet skal gøres mere effektiv ved hjælp at en bedre koordinering af de nationale industripolitikker.

1.12. EU's handleevne skal styrkes, ved at man indfører flertalsafgørelser i udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål.

1.13. Det er derudover vigtigt, at man i det strategiske kompas identificerer, hvilken rolle det europæiske civilsamfund kan spille, når det gælder solidaritet, samarbejde og modstandsdygtighed.

1.14. EØSU foreslår offentlige fora som ramme for strategiske debatter på europæisk og nationalt plan.

2. **Generelle bemærkninger**

2.1. I denne initiativudtalelse ses der nærmere på virkningen af det strategiske kompas, og der foretages en politisk vurdering af dets europæiske mål og muligheder set ud fra et civilsamfundsperspektiv. EØSU bifalder EU's initiativer til at styrke Europas sikkerhed og forsvar.

2.2. Civilsamfundet er ikke blot en tilskuer, når det kommer til sikkerhedsspørgsmål, men skal høres. Når der opstår konflikter, rammes civile institutioner hårdt, og civile lider under de ødelæggende konsekvenser af krig.

2.3. Set ud fra civilsamfundets synspunkt anlægges der i det strategiske kompas et snævert sikkerhedsperspektiv med særligt fokus på forsvar. EØSU understreger, at sikkerhed er langt mere end forsvar, og at en EU-strategi for sikkerhed bør fokusere mere på civile og forebyggende aspekter, end det er tilfældet i det strategiske kompas.

2.4. EU er antitesen til vold og krig. Det skal gøre bedre brug af sine politiske, materielle og kulturelle ressourcer for at bidrage til en fredelig løsning af konflikter og forhindre militær eskalering, da det meget vel er her man finder EU's potentiale til at skabe vigtig merværdi — og dets indflydelse i verden til dags dato. EU skal arbejde mere effektivt på en tilbagevenden til multilaterale våbenkontrolaftaler, overholdelse af traktaten om ikkespredning af kernevåben og forpligtelsen til nuklear nedrustning.

2.5. En regelbaseret multilateral orden er afgørende for at forsvare de universelle menneskerettigheder. EU skal sammen med alle ligesindede partnere rundt om i verden gøre sit yderste for at styrke og om nødvendigt genoprette og forny den regelbaserede multilaterale orden. Hård magtpolitik og »den stærkes ret« er uforenelige med demokrati og retsstatsprincippet. Sikkerhed uden frihed giver ikke mening. Samtidig er sikkerhed også en vigtig forudsætning for frihed.

2.6. Civil og forebyggende sikkerhedspolitik står ikke i et modsætningsforhold til militær forsvarskapacitet. Tværtimod skal sidstnævnte betragtes som en uundværlig forudsætning for sikkerheden og i kraft af dens afskrækkende virkning også som værende forebyggende.

2.7. Politiske og finansielle investeringer i sikkerhed og forsvar kræver en solid og seriøs vurdering af EU's a) systemiske og b) materielle styrker og svagheder samt dets evne til i) at garantere sin egen sikkerhed, ii) at skabe stabilitet i nabolandene, iii) at sikre globale handelsruter og adgang til kritiske varer og materialer og sidst, men ikke mindst iv) i kraft af dets medlemsstater at være en pålidelig og klart engageret partner i forskellige alliancer, som har stor betydning ikke blot for Europas sikkerhed.

2.8. Sikkerhed og frihed kan ikke opnås ved hjælp af militær kapacitet alene. Det kræver en helhedsorienteret social, økonomisk og miljømæssig tilgang samt bedre efterretninger og fremsyn. En forebyggende politik og konfliktløsning ved hjælp af diplomatiske og civile midler skal være en prioritet. Anvendelse af militær magt skal altid være den sidste udvej. Dette kræver imidlertid også en troværdig militær kapacitet, og at der ikke er tvivl om viljen til at gøre brug af den om nødvendigt. EU skal forsvare sine interesser med større robusthed.

2.9. Bevarelse af en retfærdig fred er det ultimative mål for det globale sikkerhedssystem, og multilateralisme er det bedste middel til at nå dette mål. Det globale sikkerhedssystem er imidlertid under voksende pres, og EØSU gentager anbefalingerne i den globale fredsrapport for 2022 og opfordrer til handling med henblik på at styrke den globale fredsarkitektur ([1]).

2.10. Iværksættelsen af foranstaltninger for at styrke forsvarskapaciteten og øge sikkerheden kræver et større interinstitutionelt samspil, udelukkelse af silotænkning og frem for alt et stærkt engagement fra medlemsstaternes side.

2.11. Ruslands invasion af Ukraine og genkomsten af krig i Europa og hård magtpolitik kræver en effektiv afskrækkelseskapacitet. Selv om det aldrig har været EU's mål at føre stormagtspolitik, må det nu, hvor Rusland og Kina udfordrer det internationale system, tilpasse sig den voksende systemiske konkurrence mellem stormagter. Rusland krænker åbenlyst FN-pagten, mens Kina krænker de universelle menneskerettigheder, hvilket tydeligt kommer til udtryk i Xinjiang og Hongkong.

2.12. USA, Canada og andre demokratier i verden er vigtige partnere, når det gælder om at omsætte, hvad alle FN's medlemsstater formelt og frivilligt har forpligtet sig til, nemlig menneskerettighederne, der på ingen måde og aldrig må fraviges.

2.13. EU bør skabe en bedre forståelse af den afgørende betydning, som det transatlantiske partnerskab, dvs. forbindelserne mellem EU og USA, har for NATO og dermed sikkerheden i Europa. Selv om USA i de seneste år i større grad har flyttet sit fokus til Asien og Stillehavsområdet, viser Ruslands angrebskrig, at verdensordenen fortsat skal sikres og forsvares, om nødvendigt også i Europa.

2.14. NATO er ikke kun en strategisk partner for EU. Europas militære forsvar sikres af NATO, og den europæiske søjle for forsvar bør udvikles i fuld komplementaritet hermed. Ruslands angreb på Ukraine og den internationale sikkerhedsorden underbygger denne kendsgerning i enhver henseende. Øget europæisk samarbejde på forsvarsområdet kan styrke NATO og forbedre Europas handleevne, så sidstnævnte kan bidrage mere effektivt til sin egen sikkerhed og stabiliteten i regionen.

2.15. Selv om der er en verden til forskel mellem EU, som er et politisk fællesskab, og NATO, der er en alliance, har de to stadig flere ting til fælles ud over deres værdier og mål. Med Finlands og Sveriges tiltrædelse af NATO vil 23 lande være medlem af begge organisationer. De europæiske lande kan og skal tilføre alliancen større merværdi ved hjælp af foranstaltninger, der styrker deres egne muligheder for at handle strategisk. I sidste ende er EU nødt til at påtage sig et større ansvar for sin egen sikkerhed og oprette en europæisk forsvarsunion som NATO's europæiske søjle og sikre, at den fuldt ud respekterer visse medlemsstaters neutralitet.

2.16. Alt for mange medlemsstater har i alt for mange år forsømt deres forsvarskapacitet. Til tider for lave, men især ineffektive, forsvarsudgifter har ført til, at de væbnede styrker i mange EU-medlemsstater i den grad er dårligt udstyrede, uforberedte og ikke tilstrækkeligt interoperable. I de tilfælde, hvor disse EU-medlemsstater også er medlem af NATO, tilsidesættes således deres allianceforpligtelser.

2.17. Europas forsvarskapacitet afhænger ikke kun af størrelsen af det afsatte budget, men frem for alt af en effektiv udnyttelse heraf. Der findes i dag forskellige våbensystemer i EU, hvilket fører til overlapninger, høje omkostninger og ineffektivitet. EU's medlemsstater er nødt til at koordinere den nationale kapacitetsudvikling og forsvarsplanlægning bedre

([1]) *Common Security — For our shared future*, Stockholm, 2022.

og foretage flere fælles indkøb. Der bør vedtages konsekvente indkøbspolitikker på EU-plan og nationalt plan for at opnå de stordriftsfordele, der er nødvendige for at reducere omkostningerne og skabe tilstrækkelige aktiviteter til at sikre eksistensgrundlaget for nystartede virksomheder ([2]). Den nuværende praksis på det europæiske forsvarsmarked afspejler de høje omkostninger, der er forbundet med ikke at virkeliggøre EU.

2.18. På trods af det permanente strukturerede samarbejde (PESCO), den samordnede årlige gennemgang vedrørende forsvar (Coordinated Annual Review on Defence — CARD) og Den Europæiske Forsvarsfond har EU gjort for få fremskridt med hensyn til at udvikle effektive fælles strukturer til at sørge for sin egen sikkerhed. Her er Versailleserklæringen fra marts 2022 interessant. Den bygger på stats- og regeringschefernes beslutning fra december 2021, og det hedder, at Den Europæiske Union vil »påtage sig et større ansvar for sin egen sikkerhed og, på forsvarsområdet, følge en strategisk fremgangsmåde og øge sin evne til at handle på egen hånd«.

2.19. EU's evne til at handle på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område vil blive styrket, hvis man bevæger sig væk fra afgørelser ved enstemmighed (hvor én medlemsstat kan blokere alle andre) i Rådet, når det gælder udenrigspolitik. Som en mellemløsning kunne en midlertidig testfase med afstemninger med kvalificeret flertal eller superkvalificeret flertal (dvs. højere tærskler for kvalificeret flertal) overvejes. Det er imidlertid ikke de institutionelle rammer, der udgør den største hindring for en sammenhængende indsats fra medlemsstaternes side. Det er snarere det forhold, at medlemsstaterne omgår de eksisterende institutionelle rammer, ikke udnytter deres potentiale og ikke lader sig integrere i dem.

2.20. Europa kan som sikkerhedsgarant få brug for en ny narrativ og konkrete tiltag, som understøttes af civilsamfundet og et aktivt medborgerskab, for at styrke den europæiske identitet og solidaritet uden at risikere samtidig at erstatte nationalisme med europæisk chauvinisme. Offentlighedens deltagelse bør være åben, gennemsigtig og inklusiv.

3. **Positive aspekter af det strategiske kompas**

3.1. Målet med det strategiske kompas, nemlig at opnå større sikkerhed gennem kapacitetsopbygning (»handling«), bedre beredskab (»sikkerhed«), målrettede investeringer (»investeringer«) og mere samarbejde (»partnerskaber«) samt at styrke partnerskaber og alliancer, er velvalgt.

3.2. Det strategiske kompas bekræfter, at Europa er fast besluttet på at værne om principperne i FN-pagten, genoprette freden og forsvare friheden i Europa.

3.3. Med hensyn til sikkerhed omtales Kina i det strategiske kompas som en »systemisk rival«, hvilket landets udbredte krænkelser af de universelle menneskerettigheder, dets konstante trussel mod Taiwan og dets støtte til Ruslands angrebskrig har vist virkelig er tilfældet. I det strategiske kompas fremhæves det, at Kina og Rusland udfordrer den internationale orden. De udvider deres atomarsenaler og udvikler nye våbensystemer.

3.4. Derudover fremhæves den farlige udhuling af våbenkontrolstrukturen og den negative indvirkning, som dette »juridiske tomrum« har på EU's sikkerhed.

3.5. EU har legitime interesser i alle verdens regioner. Det strategiske kompas beskæftiger sig ikke systematisk med alle disse interesser, men det anføres med rette, at manglende handling fra europæisk side, som det især har kunnet ses på Vestbalkan, er en invitation til andre magter til at udfylde tomrummet.

3.6. I det strategiske kompas understreges det, at EU er nødt til at handle betydeligt hurtigere og med større beslutsomhed, og at medlemsstaterne skal kunne regne med gensidig støtte. Betydningen af artikel 42, stk. 7, i TEU fremhæves derfor. EU bør præcisere sammenhængen mellem dette primære retsgrundlag og forpligtelsen til at yde bistand i henhold til artikel 5 i NATO-traktaten.

([2]) *Køreplan for kritiske teknologier inden for sikkerhed og forsvar* [COM(2022) 61 final], punkt 4.9.

3.7. Forbedret beredskab og interoperabilitet udpeges i det strategiske kompas som prioriteter, der skal være i tråd med NATO's politik. I det strategiske kompas omtales EU som en katalysator for et bedre europæisk forsvar, idet EU vil afhjælpe mangler i den kritiske kapacitet, styrke de europæiske samfunds modstandsdygtighed og skabe stabilitet i de europæiske nabolande. Et første skridt er oprettelsen af kapacitet til hurtig deployering (Rapid Deployment Capacity), der består af 5 000 mand, og som skal være fuldt operationel senest i 2025. EØSU påpeger, at det er på høje tid at handle, eftersom EU allerede for mere end to årtier siden fastsatte mere ambitiøse mål på dette område, som endnu ikke er blevet opfyldt.

3.8. Selv om der i det strategiske kompas ikke tales om at indføre afstemning med kvalificeret flertal på det udenrigspolitiske område, opfordres der dog til konstruktiv stemmeundladelse, så medlemsstater, der er villige til at handle, kan gå videre. I den forbindelse kunne man i højere grad gøre brug af artikel 44 i TEU for gennem Rådets overdragelse af opgaver at muliggøre samarbejde mellem interesserede medlemsstater med tilstrækkelig kapacitet inden for den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP).

3.9. Det strategiske kompas har til formål at kombinere civile og militære FSFP-missioner og -operationer på en hensigtsmæssig måde. Betydningen af civile FSFP-missioner i forbindelse med en ikkemilitær indsats fremhæves. Med det strategiske kompas sigtes der mod et tættere samarbejde mellem FSFP og aktører inden for EU's retlige og indre anliggender.

3.10. EØSU glæder sig over, at der i det strategiske kompas anlægges en handlingsorienteret tilgang, og at det indeholder konkrete forslag og skridt, mål og milepæle til måling af fremskridt, som Rådet for Den Europæiske Union og Det Europæiske Råd regelmæssigt skal genoverveje.

3.11. I det strategiske kompas fremhæves desuden vigtige foranstaltninger for bedre at kunne indarbejde køns-, freds- og sikkerhedsaspektet i FSFP-missioner og -operationer og gøre dem klimaeffektive. EU vil navnlig senest i 2023 styrke sit netværk af rådgivere for universelle menneskerettigheder og kønsspørgsmål i forbindelse med sine FSFP-missioner og -operationer, og gennemførelsen af EU's køreplan for klimaændringer og forsvar skal lede den militære sektor i retning af klimaneutralitet.

4. **Kritiske bemærkninger til det strategiske kompas**

4.1. Det strategiske kompas er et meget ambitiøst dokument, der indeholder mere end 80 konkrete foranstaltninger, som skal iværksættes inden 2025. Dette kræver en stærk politisk vilje hos medlemsstaterne, da dokumentet ellers risikerer frem for alt at afspejle et EU, der mangler kompetencer på det udenrigs- og forsvarspolitiske område.

4.2. Det strategiske kompas er kendetegnet ved en snæver fortolkning af begrebet sikkerhed: sikkerhed er mere end forsvar. Mere forebyggelse og fremsynethed er afgørende for at undgå militære konflikter. Med det strategiske kompas fokuseres der på at udarbejde et katalog over konkrete projekter og tiltag, hvilket hilses velkommen af EØSU. Der henvises dog alt for lidt til specifikke geografiske områder, og det er ikke tilstrækkeligt klart, på hvilke områder EU ønsker at skabe stabilitet og sikkerhed i tråd med sine værdier og mål, også uden for Unionen, f.eks. i sit nærområde. Det strategiske kompas skal udvides, så det bliver en omfattende strategi, der inddrager civilsamfundet.

4.3. Kompasset tegner et ret positivt billede af sammenhængen i EU's sikkerheds- og forsvarspolitik og EU's potentielle kapaciteter, f.eks. når det anføres, at Unionens styrke, hvad angår forebyggelse og håndtering af eksterne konflikter og kriser, ligger i dens evne til at tage både militære og civile midler i brug. Det giver ikke konkrete eksempler på, hvor dette vil kunne gennemføres med succes. En urealistisk analyse kan imidlertid ikke danne et solidt grundlag for en sikkerhedsstrategi. EU's opfattelse af sig selv som en konsekvent leder inden for multilaterale løsninger og den selvros, der eksplicit gives udtryk for i det strategiske kompas, f.eks. når det gælder om at tage ansvar for den globale sikkerhed, vidner om Unionens manglende evne til at foretage en ærlig vurdering af situationen.

4.4. Selv om EU har investeret mange politiske og finansielle ressourcer i multilateralisme, forfulgte medlemsstaterne — i hvert fald inden Ruslands angrebskrig — kun koordinerede mål for den europæiske udenrigspolitik, når dette direkte tjente deres egne nationale interesser. Denne grundlæggende mangel på strategisk fremsynethed kan illustreres med flere eksempler, bl.a. udvidelsesprocessen på Vestbalkan, europæernes reaktion på krigen i Libyen, vores afhængighed af energi, råmaterialer og andre forsyninger, Europas repræsentation i FN og landenes forskellige niveauer af investeringer i national militær kapacitet set i forhold til deres BNP.

4.5. I det strategiske kompas anerkendes NATO's betydning for den europæiske sikkerhed, men det er ikke nok. Der tales om et strategisk partnerskab med NATO, komplementaritet og beslutningsautonomi. Kun få medlemsstater er imidlertid neutrale og er således ikke medlem af NATO, og alliancen er mere end blot en strategisk partner for Europa. NATO er den eneste reelle garant for Europas sikkerhed og vil fortsætte med at være det i en uforudsigelig periode fremover. EU kan dog hjælpe europæerne med at tilrettelægge deres bidrag til den europæiske sikkerhed bedre ved at samle deres forsvarskapacitet og bevæge sig væk fra ukoordinerede nationale politikker til fordel for en fælles europæisk tilgang. På trods af mange gode tilgange i det strategiske kompas har hverken EU eller NATO hidtil udnyttet potentialet i deres samarbejde fuldt ud.

4.6. Europæisk strategisk autonomi skal defineres klart, når det handler om sikkerhed og forsvar, sådan som det strategiske kompas gør. Strategisk autonomi betyder ikke, at EU skal handle på egen hånd, men i stedet blive en bedre partner, der evner at handle, når det er nødvendigt, også når der ikke nødvendigvis er støtte. Det må ikke betyde, at der holdes en lige stor afstand til verdensmagterne, som EØSU understregede i sin nylige udtalelse om de transatlantiske forbindelser. USA er og vil fortsætte med at være Europas vigtigste allierede og partner. EU bør ikke desto mindre mindske sin strategiske afhængighed, herunder på sikkerheds- og forsvarsområdet, som anført i EØSU's udtalelse om *Køreplan for teknologier inden for sikkerhed og forsvar* ([3]).

4.7. Europas ensidige afhængighed skal mindskes — og ikke kun på forsvarsområdet. Dette har afgørende betydning for den europæiske sikkerhed. EØSU mener imidlertid, at indbyrdes afhængighed, navnlig mellem ligesindede partnere, ikke blot er gavnlig, men også en *ufravigelig forudsætning* for en regelbaseret multilateral orden.

4.8. For så vidt angår EU's fremtidige militære kapacitet, er den hurtige reaktionsstyrke, der bebudes i det strategiske kompas, i tråd med idéen om mindre styrker, som hurtigt kan sættes ind i internationalt koordinerede missioner. Dette kræver imidlertid, at Europa bidrager tilstrækkeligt til sin egen sikkerhed inden for rammerne af NATO. Den europæiske indsats skal understøtte effektiviteten af NATO's europæiske søjle. Det er i øjeblikket uklart, hvordan EU's og NATO's medlemsstater kan afsætte tilstrækkelige ressourcer til både NATO's reaktionsstyrke og EU's hurtige reaktionsstyrke i de tilfælde, hvor disse ressourcer skal aktiveres samtidig. Desuden lever nogle af de bebudede foranstaltninger vedrørende styrker, der hurtigt kan indsættes, ikke op til de beslutninger, der allerede blev truffet for årtier siden (Helsinki 1999).

4.9. I det strategiske kompas tages der ikke højde for den rolle, som det europæiske civilsamfund kan og skal spille for at opnå større modstandsdygtighed over for fjendtlige magters systemiske underminering af samhørigheden og solidariteten i og mellem EU's medlemsstater.

4.10. En opgradering af EU til en demokratisk garant for sikkerheden, der følger retsstatslige principper, kræver ikke blot stærke(re) EU-institutioner og mere fremsynethed fra medlemsstaternes side, men også omfattende grænseoverskridende alliancer mellem samfund, der er utænkelige uden et stærkt og dynamisk fælleseuropæisk organiseret civilsamfund og fuldt ud engagerede europæiske arbejdsmarkedsparter.

4.11. Ved fjendtlige angreb skal ikke blot forstås militære operationer, men også desinformation, cyberangreb, økonomisk afpresning osv. I det strategiske kompas tales der om udvikling af en hybrid værktøjskasse for koordinering af indsatsen mod hybride trusler samt værktøjskassen vedrørende informationsmanipulation og indblanding fra eksterne aktører og styrkelse af den cyberdiplomatiske værktøjskasse. Dette vigtige aspekt skal dog præciseres nærmere i det strategiske kompas. EU har akut behov for en tværinstitutionel tilgang til afværgelse af denne form for angreb og indblanding, der inddrager det repræsentative civilsamfund, for derved at skabe grundlaget for en høj grad af solidaritet, samarbejde og modstandsdygtighed blandt EU-borgerne, navnlig på lokalt plan, hvor konsekvenserne af sådanne angreb kan mærkes mest direkte.

4.12. Europas sikkerhed trues ikke kun af militære angreb i traditionel forstand. Cyberangreb og sabotage mod private virksomheder, offentlige institutioner og kritisk infrastruktur bør ligeledes betragtes som hybride krigsangreb, der kan forårsage ødelæggende skade. Dette aspekt kommer til kort i det strategiske kompas, navnlig når det gælder effektive beskyttelses- og modforanstaltninger.

([3]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om køreplan for kritiske teknologier inden for sikkerhed og forsvar (COM (2022) 61 final) (EUT C 443 af 22.11.2022, s. 112).

5. **Justering af det strategiske kompas**

5.1. EØSU er helt enig i, at EU må regne med, at stadig flere aggressive revisionistiske magter vil krænke FN-pagten. En regelbaseret multilateral orden kan genoprettes, såfremt de liberale demokratier holder fast i deres principper, underbygger dem med diplomatisk, civil og militær kapacitet og ikke giver efter for autoritære magters fristelser, pres og trusler.

5.2. EU's politik skal have som mål at forhindre væbnede konflikter og i den forbindelse også tage højde for, at verden er langt mindre fredelig, end den forekom at være efter afslutningen på den kolde krig. Europa har således brug for politisk enighed om, hvordan det effektivt kan opbygge sit forsvar mod potentielle aggressorer og frem for alt opbygge sin kapacitet til civilbeskyttelse. En stærkere offentlig debat og aktiv deltagelse af civilsamfundets aktører er afgørende.

5.3. Det transatlantiske partnerskab kræver langt flere politiske investeringer. Selv om det ikke kun handler om NATO, er partnerskabet en bærende søjle i alliancen. Europæerne skal gøre en større indsats for at opretholde og styrke forbindelserne mellem EU og USA. Et stabilt partnerskab med USA, både med hensyn til handelsforbindelser og sikkerhed, er altafgørende.

5.4. En verden fri for atomvåben er et europæisk mål. Indtil dette er opnået, vil USA's nukleare sikkerhedsgaranti for Europa, NATO's nukleare afskrækkelse og Frankrigs afskrækkelsesstyrke fortsat være uundværlige for Europas sikkerhed.

5.5. De europæiske lande skal hurtigst muligt koncentrere sig om at øge effektiviteten af deres forsvarsudgifter. Dette kan bl.a. opnås gennem langt større interoperabilitet mellem deres nationale konventionelle militære systemer. Medlemsstaterne er nødt til at overvinde de nuværende vanskeligheder og misforståelser med hensyn til deres indkøb af hårdt tiltrængt kortsigtet forsvarskapacitet og finde fælles fodslag i forbindelse med styrkelsen af deres forsvarssystemer på mellemlang til lang sigt gennem fælles indkøb og fælles samarbejdsprojekter. Nære allierede og partnere bør have adgang til fælleseuropæiske projekter, men deres adgang til det europæiske forsvarsmarked skal være strengt baseret på gensidighed.

5.6. Forsvarsudgifternes andel af BNP er vigtig i den forbindelse, da den er resultatet af en aftale mellem de vestlige allierede — og aftaler skal respekteres. Med henblik på at opbygge en effektiv kapacitet er det vigtigere at definere denne præcist og opbygge den rettidigt. Om dette kræver en andel på 2 % eller muligvis en større procentdel af BNP er af sekundær betydning. Det afgørende er, at en mulig aggressor vurderer, at omkostningerne ved et angreb er for høje. EU skal videreudvikle sine værktøjer og institutioner, såsom PESCO, CARD, Den Europæiske Forsvarsfond og den europæiske fredsfacilitet, for at effektivisere medlemsstaternes forsvarsudgifter.

5.7. Indkøb af forsvarsmateriel og strukturerne i den europæiske forsvarsindustri er afgørende for den europæiske sikkerhed. De er ikke alene underlagt markedsreglerne. Europas sikkerhed må dog ikke undermineres af dyre og ineffektive kompromiser. Fælles projekter bør bestemmes af konkurrencedygtige og innovative industriers evne til at skabe resultater og ikke af nationale kvoter i samarbejdsprojekter.

5.8. Det strategiske kompas omfatter mange vigtige sikkerhedsaspekter, men efterretninger behandles ikke i tilstrækkelig grad. EU bør ajourføre kompasset ved at medtage en klar analyse af den europæiske efterretningskapacitet og konkrete forslag til, hvordan den kan forbedres.

5.9. De nationale forsvarsstyrker skal strømlines, dvs. der skal skabes effektive fælles kommandostrukturer, der i sidste ende danner grundlaget for fælleseuropæiske væbnede styrker. Det er nødvendigt at oprette Den Europæiske Unions Militærstab og Det Europæiske Forsvarsagentur.

6. **Civilsamfundets bidrag til Europas sikkerhed og forsvar**

6.1. Det strategiske kompas er et vigtigt skridt fremad og bør udvides til at omfatte en europæisk udenrigspolitisk strategi med et bredere sikkerhedsbegreb, som også er i tråd med FN's verdensmål for bæredygtig udvikling og aktivt inddrager civilsamfundet.

6.2. Flere efterretninger og mere forebyggelse og fremsynethed er afgørende for at forhindre militære konflikter. Mange EU-medlemsstater skal investere mere i deres forsvarskapacitet, hvilket de fleste da også er begyndt på. Der skal være tale om et langsigtet engagement, hvilket kræver støtte fra civilsamfundet. NATO's europæiske søjle skal sørge for militær afskrækkelse, men EU er nødt til at øge sin kapacitet, herunder med egne militære midler, til at bidrage konkret og forebyggende til freden og stabiliteten i regionen.

6.3. EU bør støtte medlemsstaterne i deres bestræbelser på at forbedre deres samarbejde, således som det foreslås i kompasset, og derigennem mindske uhensigtsmæssig fragmentering og bekostelige overlapninger af deres forsvarskapacitet. Så længe EU ikke har nogen egentlig kompetence på forsvarsområdet, bør det fortsat primært investere sine begrænsede ressourcer i civile politikker og mekanismer for at muliggøre konfliktforebyggelse. Det er her, civilsamfundet kan gøre en reel forskel gennem sine sociale og økonomiske netværk og sit stærke potentiale til offentligt og kulturelt diplomati.

6.4. Et frit og dynamisk civilsamfund kan være en automatisk stabilisator i krisetider, der påvirker den europæiske sikkerhed. Det var f.eks. tilfældet med Ruslands angrebskrig, hvor millioner af europæiske borgere i mange medlemsstater tog imod og hjalp ukrainske flygtninge med en ekstraordinær vilje til at hjælpe, navnlig i de EU-medlemsstater, der grænser op til Ukraine. En samlet tilgang til sikkerhed skal også omfatte et europæisk kriseberedskab og løbende støtte til civilsamfundsorganisationerne.

6.5. EØSU understreger, at social retfærdighed, økonomiske perspektiver og miljømæssig bæredygtighed har stor betydning for sikkerheden. Social fred er en vigtig forudsætning for ikkevold. Begrænsning af den globale opvarmning og håndtering af dens konsekvenser er afgørende for at opretholde social orden og fred i verden.

6.6. EØSU foreslår offentlige fora for strategiske debatter, således at civilsamfundet kan bidrage til udviklingen af et Europa, der beskytter mod fjendtlige angreb og bliver mere modstandsdygtigt over for sådanne angreb, der har til formål at undergrave moralen og den politiske stabilitet i og mellem medlemsstaterne. I verdensmagternes kamp om fordele er det ikke militær eller økonomisk styrke, men et samfunds grundlæggende egenskaber, der er afgørende ([4]).

6.7. EØSU, dets Sektion for Eksterne Forbindelser (REX) og — med henblik på forsvarsindustrien — Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI) ([5]) kan komme til at spille en central rolle i dialogen mellem politikerne og samfundet om sikkerheden i Europa og resten af verden. EØSU vil fortsat opfordre til regelmæssige ajourføringer af det strategiske kompas og grundigt vurdere nye relaterede initiativer såsom forsvarspakken.

6.8. Den russiske aggression og den systemiske rivalisering med Kina understreger, at det for EU ikke kan gå hurtigt nok med at tilpasse sig den geopolitiske virkelighed. I liberale demokratier kan dette kun ske i tæt samarbejde med og med politisk opbakning fra civilsamfundet.

Bruxelles, den 24. januar 2023.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

([4]) M.J. Mazarr: *What Makes a Power Great. The Real Drivers of Rise and Fall, Foreign Affairs*, juli/august 2022, s. 52.
([5]) https://www.eesc.europa.eu/da/sections-other-bodies/sections-commission/consultative-commission-industrial-change-ccmi